

2. Гірчак В.Я. Збагачення мовної компетенції як фактор становлення професійної культури // Мова і культура. (Науковий щорічний журнал). – К.: Видавничий Дім Дмитра Бура, 2005. – Вип.8. – Т.VII. Культурологічний підхід до викладання мови і літератури. – 248с. – С.197-201.

Огренич М.А.

**СИСТЕМА УПРАЖНЕНЬ ПО ФОРМИРОВАНИЮ ИНОСТРАННОГО
РЕЧЕВОГО ЭТИКЕТА У БУДУЩИХ ЭКОНОМИСТОВ**

Статья посвящена формированию речевого этикета будущих экономистов в деловом общении. Автор предлагает систему упражнений, направленную на развитие и совершенствование навыков монологической и диалогической деловой речи с учетом формул речевого этикета.

Ключевые слова: система упражнений, речевой этикет, монологическая речь, диалогическая речь.

Ogrenich M.A.

**THE SYSTEM OF EXERCISES OF THE FOREIGN SPEECH ETIQUETTE FORMATION
FOR THE FUTURE ECONOMISTS**

The article is dedicated to the problem of teaching English speech etiquette. The author offers the system of practices and exercises to develop and master the dialogue and monologue skills of future economists taking into account the use of English speech etiquette formulae in their professional communication.

Key words: system of exercises, speech etiquette, monological speech, dialogical speech.

УДК 378:371.134

Ромашева Н.В.

**ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНА ОСВІТА В ПІДГОТОВЦІ
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ**

У статті розглядається сутність особистісно орієнтованого навчання в системі вищої школи та розкрито особливості підготовки майбутнього вчителя іноземної мови в аспекті особистісно орієнтованого підходу.

Ключові слова: особистісно орієнтоване навчання, особистісно орієнтований підхід, вищий навчальний заклад.

Сьогодні, коли ринок праці в Україні потребує якісно нової підготовки конкурентоспроможних фахівців, які мають володіти надійними та глибокими професійними знаннями, усвідомлювати наслідки своєї діяльності, нести відповідальність за долю країни та освіти в умовах створення нових сучасних технологій під час вирішення складних завдань, головною метою педагогічного процесу є формування особистості, здатної самостійно та творчо працювати; виховання у кожного студента такого світогляду, ставлення до навчання та професії активності та самостійності, ініціативності, які забезпечать здатність і готовність майбутнього спеціаліста до високих досягнень у його професійній діяльності. Одним із головних показників досягнення цієї мети є особистісно орієнтоване навчання, ефективність якого зумовлена рівнем організації самостійної пізнавальної діяльності студентів у системі вищої школи.

Саме нині відбувається принципова перебудова й удосконалення організації процесу професійної підготовки студентів вищих навчальних закладів на користь тих форм навчання, які не тільки формують знання, уміння й навички, але й створюють передумови для розвитку в майбутніх фахівців здатності до самостійного прийняття рішень, розв'язання нестандартних ситуацій, високої професійної майстерності.

Мета статті – розглянути сутність особистісно орієнтованого навчання в системі вищої школи та розкрити особливості підготовки майбутнього вчителя іноземної мови в аспекті особистісно орієнтованого підходу.

Вимога до удосконалення вищої освіти знайшла відображення в державній національній програмі “Освіта”, в якій йде мова про необхідність зміни пріоритетів у її характері та змісті навчання з орієнтацією на самостійність особистості, як передумову загальної культури, світогляду та моральної, етичної і екологічної направленості [1].

У свою чергу Національна доктрина розвитку освіти України також ставить перед освітянами завдання формування творчої соціально активної особистості. З цією метою сьогодні повним ходом здійснюється модернізація діяльності в контексті глобалізації та інтеграції з огляду на приєднання України до Болонського процесу [2].

На сучасному етапі реформування освіти однією з найбільш ефективних технологій, що відповідають вимогам суспільства, зарекомендувала себе прогресивна технологія особистісно орієнтованого навчання, в центрі якої – особистість дитини, учня, студента з її потребами, інтересами, життєвими орієнтирами, а освітній процес розглядається як участь у самопізнанні та самореалізації особистості. Тому стає зрозумілим те, що головним принципом у проектуванні нових технологій повинна стати активність самого учня. Такий підхід суттєво змінює функції та форми організації навчального процесу, відмовляючись від формального повідомлення та перевірки знань і звертаючись до виявлення особистісного досвіду учнів щодо змісту матеріалу.

Наукові передумови виникнення особистісного підходу поступово визналися у дослідженнях особистості в різних її аспектах, що були проведені такими представниками класичної психології, як: Ж.Піаже, Л.Виготський, С.Рубінштейн, Б.Ананьєв. Особливо важливими є ідеї гуманістичної психології, найяскравішими представниками якої вважають А. Маслоу й К.Роджерса.

Теоретичні основи особистісно орієнтованого навчання у вітчизняній психології були закладені працями Л.Виготського, С.Рубінштейна, Б.Ананьєва, де особистість розглядалась як суб’єкт діяльності, яка сама, формуючись у діяльності й спілкуванні з іншими людьми, визначає характер обох категорій.

Значний внесок у розв’язання теоретичної та методологічної проблеми особистісного підходу в педагогічній діяльності зробили такі вітчизняні вчені-педагоги та психологи, як: М. Алексєєв, О.Бондарєвська, А.Плігін, С.Подмазін, В.Сериков, А.Хуторський, І.Якиманська, І.Бех, М.Алексєєв, Д.Белухіна та інші дослідники. Так, на думку В.Серикова, особистісно орієнтоване навчання забезпечує розвиток та саморозвинення людини, спираючись на виявлення індивідуальних особливостей як суб’єкту пізнання та предметної діяльності [3]. І. Якиманська під особистісно орієнтованим навчанням убаचाє таке навчання, в основу якого покладено особистість студента, його самобутність, самоцінність, самореалізацію, причому суб’єктивний досвід кожного спочатку розкривається, а потім узгоджується зі змістом навчання [4]. Вона вважає, що особистісно-орієнтоване навчання спрямоване на розуміння викладачем унікальності індивідуального досвіду студента як важливого джерела індивідуальної життєдіяльності, що виявляється, в основному, в пізнанні молоддю навколишньої діяльності [5].

Основною метою особистісно орієнтованого навчання є створення атмосфери для становлення індивідуальності, особистісного розвитку, самореалізації, здатності до рефлексії, адаптації, самозахисту, самовиховання, самовираження, самоствердження студентів, прагнення майбутніх фахівців до адекватного аналізу власних якостей, результатів діяльності, самостійного осмислення й самооцінки результатів власного навчання, усвідомлення необхідності постійного самовдосконалення та взаємодії із людьми, природою, культурою та цивілізацією.

Основними структурними компонентами особистісно орієнтованого навчання є мета, завдання, зміст, технології, контроль, оцінки, але суттєвою відмінністю від традиційної освіти є те, що особлива увага надається такому чинникові розвитку, який у традиційній

педагогіці майже не враховувався і, навіть, ігнорувався – суб'єктивному досвіду життєдіяльності, набутому молоддю до навчання у вищому закладі освіти [6]. Саме тому організація особистісно орієнтованого навчання потребує значної переорієнтації: від спрямованості на запам'ятовування готових знань потрібно перейти до формування особистісних новоутворень, тобто, опрацьовуючи наукові знання й суспільний практичний досвід, студенти повинні навчитися творчо мислити та застосовувати набуті знання в нестандартних ситуаціях.

Основними психолого-педагогічними умовами, які забезпечують ефективність упровадження парадигми особистісно орієнтованого навчання у вищій школі є:

- розуміння студентами місця й ролі особистісно-орієнтованого навчання; забезпечення особистісно орієнтованої спрямованості викладання академічних дисциплін;
- формування в студентів позитивної мотивації до прагнення самостійно оволодіти необхідними знаннями у даному напрямі;
- пріоритет активних методів навчання, які спонукають студентів до самостійних пошуків, педагогічного мислення та посилення практичної спрямованості навчальних занять, що сприяють формуванню практичних умінь і навичок професійної діяльності [11].

Ураховуючи сучасні реалії, можна з упевненістю говорити про те, що головним критерієм підготовки сучасного спеціаліста має бути не лише оволодіння знаннями з фундаментальних дисциплін, але й вироблення допитливого самостійного мислення, багатого уявлення, сміливою фантазією, що дає можливість не тільки доводити, обґрунтовувати, аргументувати але й передбачати. А здатність передбачати на основі фундаментальних знань повинна забезпечуватись закономірностями діалектичного мислення. Формування таких здібностей – найважливіша мета всіх дисциплін навчального плану й кожної дисципліни окремо [7].

Ураховуючи специфіку дисципліни “Іноземна мова”, де навчання носить практичний характер і має комунікативну спрямованість, на заняттях необхідно створити умови для вибору мовленнєвої поведінки, самостійного розв'язання завдань, розміркування щодо способу проблем і прийняття рішення. Таким чином, у контексті особистісно-орієнтованого навчання переосмислюється й статус учителя, зростають вимоги до його організаторських, конструктивних і комунікативних умінь. Перед учителем постає завдання щодо створення сприятливих умов для самореалізації, самовираження кожного студента через мову [8].

Маючи за мету діяльності становлення та самоздійснення особистості студента, педагог повинен керувати процесом його інтелектуального, емоційного і фізичного розвитку та формування духовного світу. Наприклад, О.Я. Савченко наголошує на необхідності формування майбутнього спеціаліста як особистості, здатної до самонавчання впродовж усього життя, до прийняття рішення в інтересах дитини. Вона також стверджує, що у вищому навчальному закладі майбутній вчитель іноземної мови має оволодіти достатнім обсягом практичних умінь, серед яких чи не найважливішим є діагностичні, комунікативні та дидактико-аналітичні [9].

Поділяємо думку Ю.І. Пасова про те, що змістом професійної освіти майбутнього вчителя іноземної мови повинна також стати іншомовна культура, яка включає такі процеси:

- пізнання культури країни, мова якої вивчається, в діалозі з рідною культурою;
- розвиток здібностей здійснювати мовленнєву діяльність, спілкування, навчальну діяльність;
- виховання патріотизму, інтернаціоналізму, етичної та естетичної культури;
- учіння – оволодіння вміннями говоріння, читання, аудіювання, письма як засобами спілкування.

Водночас головною функцією іншомовної культури студента повинні стати не стільки пізнання й розуміння іншої культури, скільки його духовне вдосконалення на основі нової культури в її діалозі з рідною мовою [10]. Саме цей підхід розширює межі програми

професійної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови і дозволяє зорієнтувати його на навчання, окрім професійної діяльності ще й на культурологічний аспект процесу оволодіння іноземною мовою як важливим засобом міжкультурного спілкування.

Реалізація змісту освіти, зокрема змісту її навчального аспекту, реалізується в різновидах організаційних форм навчання, завдання яких – упорядкувати навчальний процес у різних типах навчальних закладів.

У структурі навчального процесу у вищому навчальному закладі (надалі – ВНЗ) вченими виділено три групи організаційних форм навчання: 1) форми, спрямовані переважно на теоретичну підготовку студентів; 2) форми практичної підготовки студентів; 3) форми, що застосовуються для контролю знань, умінь і навичок студентів [10]. Вибір організаційних форм навчання зумовлюється особливостями навчального предмета, змістом навчального матеріалу, особливостями навчальної групи і т.п. Кожна з організаційних форм навчання у ВНЗ має певні особливості. До форм, які спрямовані на теоретичну підготовку, віднесено лекцію, семінар, навчальну екскурсію, навчальну конференцію, консультацію; форми переважно практичної підготовки – лабораторні та практичні заняття; форми, що слугують контролю знань, умінь і навичок студентів – курсове й дипломне проектування та виробнича (навчальна) практика. Окреме проміжне місце посідають самостійні позаурочні заняття.

Проте, сьогодення вимагає такої організації освітнього процесу у ВНЗ, яка уможливує природний перехід студента від сучасної навчальної діяльності до майбутньої професійної із відповідною трансформацією предмета, мотивів, цілей, засобів, способів і результатів діяльності, застосування у навчальному процесі активних форм, методів і прийомів навчання, пов'язаних із загальним напрямом перебудови сучасної вищої освіти, зокрема її тенденцією переходу від переважно інформативних форм, методів і прийомів навчання до активних, збільшення неінформаційної діяльності викладача, а пізнавальної діяльності студента за умови найтіснішого зв'язку освіти і професійної практики. На думку багатьох учених такими формами навчання є інтерактивні лекції, проблемні лекції, лекція-провокація, лекція-діалог, семінар-диспут, семінар-бесіда, змішаний семінар, ділові та рольові ігри, тренінги та ін.

Слід також зазначити, що на ефективне вирішення проблеми особистісно орієнтованого навчання у ВНЗ позитивним чином впливає також створення проблемних ситуацій, під час розв'язання яких студентів стимулюють до захисту власної думки, з підтвердженням певними аргументами; з'ясувати незрозумілі моменти за допомогою запитань; ділитись своїми знаннями з іншими, коректувати відповіді товаришів; опрацьовувати наукову літературу та першоджерела й таке інше.

Отже, доходячи певних висновків, що ґрунтуються на вимогах законодавчих і нормативних документах, а також результатах різноманітних досліджень, можна з упевненістю стверджувати, що особистісно орієнтоване навчання відіграє значу роль у системі вищої школи і передбачає створення оптимальних умов, за яких освітній процес стає для студентів особистісно значущим. Воно надає можливість підвищити мотивацію та пізнавальну активність студентів до навчання, дає змогу викладачеві навчити студентів вчитися, самостійно знаходити інформацію, відстоювати власну думку під час дискусії, працювати в умовах конкуренції, розв'язувати певні проблеми та завдання. Саме цей тип навчання дає змогу побудувати навчальний процес з урахуванням особистісних відмінностей кожного студента, диференціювати та індивідуалізувати освітній процес, створити умови для систематичного контролю засвоєння знань студентів та вносити вчасно зміни у процес професійної підготовки юнацтва.

Особистісно орієнтоване навчання є основою для формування інтелектуальних умінь, завдяки якому створюються система цілей і завдань, що спрямовані на розвиток індивідуальних пізнавальних здібностей студента. Воно допомагає майбутньому фахівцеві під час виконання завдань спиратись на власний індивідуальний досвід, виступати суб'єктом діяльності й міжособових стосунків.

У порівнянні з традиційним підходом до навчання особистісно орієнтований підхід спрямований на майбутнє; зорієнтований на конкретну особистість студента, забезпечує його якомога ефективніше й корисніше існування в суспільстві, надає можливість застосовувати глибокі здобуті знання на практиці, у власному досвіді.

Отже, ефективність підготовки майбутнього вчителя іноземної мови залежить від здатності творчо організовувати інтерактивну взаємодію викладачами навчального закладу зі студентами у навчальному процесі, забезпечувати повноцінну теоретичну й практичну підготовку студентів до майбутньої професійної діяльності. Проблема багатоаспектна і потребує подальшого вивчення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Державна національна програма "Освіта": Україна XXI століття. – К.: Райдуга, 1994. – 61.
2. Національна доктрина розвитку освіти // Освіта, – 2002. – № 26 (24 квітня – 1 травня). – С.2-14.
3. Сериков В.В. Образование и личность: теория и практика проектирования педагогических систем / В.В. Сериков. – М.: Логос, 1999. – 272 с.
4. Якиманская И.С. Технология личностно-ориентированного образования / И.С. Якиманская. – М.: Сентябрь, 2000. – 175 с.
5. Якиманская И.С. Личностно-ориентированное обучение в современной школе / И.С. Якиманская. – М.: Сентябрь, 2000. – 111 с.
6. Подмазин С.И. Личностно-ориентированное образование: Социально-философское исследование / С.И. Подмазин. – Запорожье: Просвіта, – 2000. – 250 с.
7. Нові технології навчання: наук.-метод. зб. / В.О. Зайчук, О.Я. Савченко, О.І. Ляшенко, А.М. Федяєва та ін. – К.: НМЦВО, 2001. – Вип. 31. – 222 с.
8. Голобородько О.А. Особистісно-орієнтовані технології навчання іноземних мов // Тези доповідей міжнародного форуму "Мовна освіта: шлях до євроінтеграції". – К., – С.61.
9. Савченко О. Удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів / Олександра Савченко // Початкова школа. – 2001. – № 7. – С. 1-4.
10. Мастерство и личность учителя: на примере преподавания иностранного языка / [Е.И. Пассов, В.П. Кузовлёва, В.Б. Царькова]. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Флинта; Наука, 2001. – 240 с.
11. Бондаревская Е.В. Гуманистическая парадигма личностно-ориентированного образования // Педагогика. – 1997. – № 4. – С. 11-17.

Ромашева Н.В.

ЛИЧНОСТНО ОРИЕНТИРОВАННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ В ПОДГОТОВКЕ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА

В статье рассматривается сущность личностно ориентированного обучения в системе высшей школы и раскрыты особенности подготовки будущего учителя иностранного языка в аспекте личностно ориентированного подхода.

Ключевые слова: личностно ориентированное обучение, личностно ориентированный подход, высшее учебное заведение.

Romasheva N.V.

THE PERSONALITY ORIENTED EDUCATION IN PREPARATION OF FUTURE TEACHER OF FOREIGN LANGUAGE

In the article essence of the personality oriented teaching is examined in the system of higher school and the features of preparation of future teacher of foreign language are exposed in the aspect of the personality oriented approach.

Key words: personality oriented teaching, personality oriented approach, higher educational establishment.